

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Миколаїв
2025

Редакційна колегія збірника:

Берестнєв В. Б., заслужений тренер (Миколаїв);
Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Гогоренко О. В., канд. філол. наук (Миколаїв);
Деркач В. М., заслужений тренер, канд. наук
з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв);
Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв);
Матвієнко Л. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв);
Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв);
Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв);
Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ);
Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв);
Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв);
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Шаповалова І. В., канд. філос. наук, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
(протокол № 4 від 26.11.2025 р.)*

Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. — Випуск 18. —
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2025. — 156 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

УДК 159.9:355.01

Чугуєва І. Є.

доцент кафедри психології, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Мачечук Н. В.

студентка спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), hamisek@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Стаття присвячена визначенню чинників соціальної реінтеграції учасників бойових дій. Показано, що процес реінтеграції учасників бойових дій у цивільні соціальні практики є багатоаспектним та має специфічні психологічні чинники, етапи і структурні компоненти. Соціальна реінтеграція розгортається поступово і включає наступні етапи: підготовчий етап, етап адаптації, етап інтеграції, етап самореалізації. Також цей процес структурно об'єднує чотири компоненти: психологічний, соціальний, економічний і юридичний.

Ключові слова: соціальна реінтеграція, адаптація, самореалізація, учасники бойових дій.

Актуальність теми дослідження. Участь у бойових діях має глибокий вплив на психологічний стан військовослужбовців, що повертаються до мирного життя. Відповідно, соціальна реінтеграція учасників бойових дій є важливою проблемою не лише для державних структур, а й для соціальних служб, психологів та громадських організацій. Психологічні чинники, які впливають на цей процес, визначають успіх або неуспіх адаптації ветеранів до нових умов життя. Розвиток ефективних методів підтримки таких осіб є необхідним для збереження їх психічного здоров'я та полегшення соціальної інтеграції.

Мета статті полягає у вивченні психологічних чинників, що впливають на процес соціальної реінтеграції учасників бойових дій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна реінтеграція – це процес повернення індивіда або соціальної групи до повноправного і активного функціонування в соціумі після тривалого періоду ізоляції, соціальної депривації чи інших форм виключення з нормальної життєдіяльності. У випадку учасників бойових дій реінтеграція означає відновлення їх соціальних ролей, адаптацію до цивільного життя та створення умов для нормальної взаємодії з оточуючими. Це не лише повернення до суспільства, а й здатність особи адаптуватися до змін у соціальному середовищі, прийняти нові соціальні норми, ролі та знову стати продуктивною частиною спільноти. Важливим аспектом є психологічний компонент цього процесу, оскільки часто ветерани стикаються з психоемоційними труднощами, такими як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія та соціальна ізоляція, що можуть перешкоджати ефективній реінтеграції [26, с. 254–267].

Структура соціальної реінтеграції включає кілька важливих компонентів, кожен з яких має свій вплив на успішність цього процесу.

Першим компонентом є психологічна реінтеграція, яка передбачає відновлення психоемоційного

стану ветеранів, подолання психологічних травм, розв'язання проблем, пов'язаних з ПТСР, а також розвиток стратегій подолання стресу. Важливим є надання психологічної підтримки, а також участь у групах взаємодопомоги.

Другим компонентом є соціальна реінтеграція, яка включає адаптацію до соціальних норм, прийняття та відновлення соціальних ролей у родині, на роботі та в громадському житті. Включає повернення до нормальних соціальних відносин, відновлення контактів з родиною, друзями, суспільством, а також здобуття нових соціальних навичок.

Третій компонент – економічна реінтеграція, яка передбачає повернення до трудової діяльності, працевлаштування, забезпечення гідного рівня життя для ветеранів. Важливою є допомога у перекваліфікації, професійному зростанні та адаптації до змін на ринку праці.

Четвертим компонентом є юридична реінтеграція, яка забезпечує правовий захист ветеранів, допомогу в оформленні пенсій, пільг, а також вирішення юридичних питань, які можуть виникати під час повернення до цивільного життя [32, с. 239–246].

Процес соціальної реінтеграції учасників бойових дій можна умовно поділити на кілька етапів, кожен з яких має свою специфіку та потребує відповідного підходу.

Перший етап – це психологічна адаптація, на якому важливим є перше відновлення контакту ветеранів з реальністю, адаптація до змін у соціумі після війни. Це може включати лікування психічних травм (ПТСР, депресії), роботу з емоційними переживаннями та стресом. Ветерани можуть мати труднощі з соціальною адаптацією, тому важливо проводити індивідуальну та групову психологічну роботу.

Другий етап – соціальна адаптація, який включає відновлення соціальних зв'язків з родиною, друзями та суспільством. Ветерани можуть відчувати себе чужими в цивільному житті, тому важливо допомогти їм налагодити взаєморозуміння в родинних та соціальних відносинах. Під час цього етапу важливими є соціальні програми, які пропонують

Етапи соціальної реінтеграції

підтримку ветеранам, допомагають їм соціалізуватися через волонтерство, соціальні групи або роботу.

Третій етап – економічна реінтеграція, коли ветеранам необхідно знайти місце на ринку праці. Це може включати перекваліфікацію, допомогу в пошуку роботи або започаткування власної справи. На цьому етапі важливо забезпечити ветеранів необхідними навичками для їх успішного повернення до трудової діяльності, що також є частиною їх економічної незалежності.

Четвертий етап – правове забезпечення, яке включає доступ до правових послуг, таких як оформлення пільг, пенсій, вирішення питань з власністю та інші юридичні аспекти. Оскільки ветерани можуть зіткнутися з труднощами в цій сфері, держава та громадські організації повинні надати їм допомогу у вирішенні правових питань, пов'язаних з їх статусом.

П'ятий етап – самореалізація, на якому ветерани можуть почати розвиватися в нових соціальних умовах, реалізуючи свій потенціал у цивільному житті. Це може включати участь у громадських ініціативах, творчих проєктах, отримання нових навичок, створення сім'ї та інші аспекти особистісного розвитку [11, с. 5–16].

Соціальна реінтеграція учасників бойових дій є не лише важливою частиною їх адаптації до цивільного життя, а й ключовим елементом для забезпечення стабільності в суспільстві. Під час війни люди переживають не тільки фізичні, але й глибокі психологічні та соціальні травми, які можуть залишатися з ними на довгий час після повернення додому. Зважаючи на це, важливою складовою реінтеграційного процесу є постійна підтримка ветеранів з боку державних та громадських структур, а також надання їм можливості для самоідентифікації і налаштування

на мирне життя. Вони повинні відчувати, що їхні зусилля та жертви під час війни мають значення, і що вони є важливою частиною суспільства, що готове прийняти їх назад [17, с. 289–299].

Слід також зазначити, що соціальна реінтеграція не повинна обмежуватись лише адаптацією ветеранів до звичайного цивільного життя. Важливим аспектом є залучення ветеранів до активної громадської діяльності. Їхній досвід і знання можуть стати цінними для розвитку різних соціальних проєктів, програм волонтерства, громадських ініціатив. Таким чином, реінтеграція може сприяти розвитку не лише окремих осіб, але й усього суспільства, де ветерани стають не лише отримувачами допомоги, а й активними учасниками змін [25, с. 304].

В узагальненому вигляді процес соціальної реінтеграції представлено на рисунку.

Висновки. Соціальна реінтеграція учасників бойових дій є комплексним і послідовним процесом, який включає в себе п'ять етапів і чотири структурних компоненти, які поступово розгортаються від адаптації до самореалізації, від загальної обізнаності до включення в нові соціальні практики, від задоволення базових потреб і проблем до стану особистісної стабільності та активності. Цей процес потребує системного підходу та комплексної підтримки з боку державних структур, громадських організацій та соціального середовища.

Література

1. Єна А. І., Маслюк В. В., Сергієнко А. В. Актуальність і організаційні засади медико-психологічної реабілітації учасників http://nbuv.gov.ua/UJRN/njmoz_2014_1_4 (дата звернення: 05.03.2025).
2. Музичко Л. Т. Подолання посттравматичного стресового розладу у військовослужбовців. *Актуальні питання корекційної освіти. Серія: Педагогічні науки*. Кам'янець-Подільський: Медобори,

2017. Вип. 10. С. 289–299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2017_10_21 (дата звернення: 09.03.2025).
3. Ульянов К. Броньований розум. Бойовий стрес та психологія екстремальних ситуацій. Київ: УкрСІЧ, 2020. 304 с. URL: <https://surl.li/aujvbw> (дата звернення: 11.03.2025).
 4. Циганчук Т. В., Шинкарьова Л. В. Вплив стресу на уявлення про майбутнє в учасників бойових дій. *Психологічний часопис*. Київ, 2019. № 5. С. 264–276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2019_5_8_19 (дата звернення: 12.03.2025).
 5. Brenner, L. A., Vanderploeg, R. D., & Terrio, H. Assessment and diagnosis of mild traumatic brain injury, posttraumatic stress disorder, and other polytrauma conditions: Burden of adversity hypothesis. *Rehabilitation Psychology*, 54 (3), 2019, p. 239–246 URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19702422/> (дата звернення: 15.03.2025).

Chuhuieva I. I., Assistant Professor of the Department of Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Machechuk N. V., Student of the Specialty 053 Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), hamisek@ukr.net

PSYCHOLOGICAL FACTORS OF SOCIAL REINTEGRATION OF COMBATANTS

The article is devoted to the definition of factors of social reintegration of combatants. It is shown that the process of reintegration of combatants into civilian social practices is multifaceted and has specific psychological factors, stages and structural components. Social reintegration unfolds gradually and includes the following stages: preparatory stage, adaptation stage, integration stage, self-realization stage. Also, this process structurally combines four components: psychological, social, economic and legal.

Keywords: social reintegration, adaptation, self-realization, combatants.

УДК 159.944.4-057.36

Яблонський А. І.

доцент кафедри психології, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), andriy.yablonsky@nuos.edu.ua

Савицький О. В.

студент спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), andriy.yablonsky@nuos.edu.ua

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ БОЙОВОГО СТРЕСУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Проаналізовано основні теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців. Висвітлено історичні витоки поняття, його еволюцію в межах військової психології та сучасні наукові уявлення. Розглянуто моделі Сельє, Лазаруса та Оппенгейма як основу для розуміння психофізіологічної природи бойового стресу. Акцент зроблено на міждисциплінарному підході до дослідження та значенні психологічної підтримки військових.

Ключові слова: бойовий стрес, військова психологія, ПТСР, адаптація, стресові моделі, травма, військовослужбовці.

Озброєні конфлікти та війни супроводжують історію людства з давніх часів, залишаючи по собі численні втрати як у фізичному, так і в психологічному вимірах. Поряд із пораненнями, каліцтвами та загибеллю військовослужбовців усе більшої уваги наукової спільноти набуває проблема бойового стресу – складного психофізіологічного явища, яке виникає у відповідь на загрозу життю, надмірне нервово-емоційне напруження та перебування в екстремальних умовах. Його наслідки здатні зберігатися роками, викликаючи глибокі зміни у поведінці, сприйнятті та функціонуванні особистості.

Бойовий стрес має потенціал впливати не лише на безпосередніх учасників бойових дій, а й на їхнє соціальне оточення – членів родини, близьких, колег, а також на внутрішньо переміщених осіб і ветеранів. Психологічні прояви бойового стресу можуть охоплювати широкий спектр порушень: від тривожності та агресивності до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресивних станів і зниження мотивації до соціальної взаємодії.

В умовах сучасних воєнних конфліктів, особливо в контексті повномасштабної агресії Російської Федерації проти України, ця проблематика набуває особливої гостроти. Тривале перебування на фронті, постійна загроза життю, втрата побратимів, фізичне виснаження та ізоляція від сім'ї формують специфічний психологічний фон, який вимагає глибокого вивчення і належного психотерапевтичного супроводу. У зв'язку з цим зростає науковий інтерес до вивчення не лише клінічних проявів бойового стресу, а й механізмів його подолання, адаптаційних ресурсів особистості та ефективних підходів до психологічної підтримки військовослужбовців.

Загалом, теоретичне осмислення феномену бойового стресу передбачає комплексне міждисциплінарне дослідження, що охоплює психологічні, психофізіологічні, соціокультурні та нейробіологічні аспекти. Саме це зумовлює необхідність систематизації теоретичних підходів до розуміння бойового стресу, що й становить мету даного дослідження.

Дослідження бойового стресу має глибоке історичне коріння і є важливою частиною еволюції

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	4
<i>Бережник О. В., Коренева Ю. П.</i> Емоційна грамотність як чинник збереження психологічного здоров'я студентської молоді в умовах соціальної нестабільності.....	6
<i>Білокамінська Л. А., Чугуєва І. Є.</i> Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінок.....	8
<i>Демкова Н. Ю., Рогальська-Яблонська І. П.</i> Особливості адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності	10
<i>Дігтяренко В. Ю., Литвиненко І. С.</i> Захисні механізми психіки в умовах стресових ситуацій.....	12
<i>Заїка Г. О., Олексюк О. М.</i> Соціально-психологічна робота з жінками, які стали жертвами домашнього насильства.....	14
<i>Карсканова С. В., Прийма О. М.</i> Особливості сепарації підлітків з особливими освітніми потребами.....	16
<i>Карсканова С. В., Ніязов Р. В.</i> Вибір стратегій поведінки особистості при внутрішньоособистому конфлікті.....	18
<i>Кравчук О. Ю.</i> Інклюзивне освітнє середовище в закладах вищої освіти: концепції, виклики та траєкторії розвитку	21
<i>Кравчук О. Ю.</i> Штучний інтелект як інструмент підтримки практики психологів у роботі з інклюзивними учнями.....	23
<i>Кравчук О. Ю., Новікова Г.</i> Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків: адаптація до різних потреб та контекстів	25
<i>Кравчук О. Ю., Райковська В. М.</i> Профорієнтація дітей з особливими потребами: міжгалузевий підхід, індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку.....	27
<i>Кравчук О. Ю., Ускова О. М.</i> Моніторинг розвитку соціальних навичок за допомогою ШІ: приватність, етика та інтерпретація результатів	29
<i>Кравчук О. Ю., Христиановська Л. А.</i> Роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної реабілітації жінок	31
<i>Курчатова А. В.</i> Теоретико-методологічні підходи розкриття механізмів реалізації супервізії в інклюзивній освіті.....	33
<i>Ларченко І. В., Богданова О. В.</i> Інноваційні тенденції та впровадження технологій штучного інтелекту у вищій освіті.....	35

Ларченко І. В., Іщенко О. А.	Модераційний ефект емоційного інтелекту у збереженні автономної мотивації студентів в умовах стресогенності.....	38
Ларченко І. В., Іщенко Я. П.	Взаємозалежність когнітивних та емоційних процесів у стані довготривалого стресу в осіб, що мешкають у прифронтових зонах.....	40
Литвиненко І. С.	Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії.....	43
Литвиненко І. С., Гончарова О. О.	Емоційне вигорання працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в контексті ургентного реагування	44
Литвиненко І. С., Джигота Е. В.	Деякі аспекти психологічної допомоги військовим після повернення з зони бойових дій засобами арттерапії.....	47
Литвиненко І. С., Малюжеко М. В.	Формування пізнавальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку	49
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Вплив соціальних мереж на формування ціннісно-сислової сфери особистості.....	51
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Соціальні мережі як середовище конструювання ідентичності та ціннісних пріоритетів.....	53
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Особливості ментального здоров'я жінки у перинатальний період	55
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Психологічні особливості адаптації до вагітності та подолання ознак посттравматичного стресового розладу, отриманого внаслідок пережитих психотравмуючих ситуацій.....	57
Михальченко Н. В.	Складові готовності майбутніх вчителів початкових класів до розвитку рефлексії учнів в умовах інклюзивного навчання	60
Михальченко Н. В., Криницька О. О.	Психологічна підтримка осіб, які пережили травматичні події: комплексний аналіз методів, ефективності та факторів впливу	63
Михальченко Н. В., Михальченко І. В.	Симптоми професійного вигорання педагогів та фахівців	65
Мірзоян К. О.	Взаємозв'язок самооцінки та рівня самоактуалізації у творчих особистостей.....	68
Мочалова О. В.	Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку.....	69
Олексюк О. М., Корнієнко В. А.	Особливості проявів ПТСР у військових і шляхи запобігання.....	71
Прасол Д. В.	Характер і причини визначення інвалідності серед осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіти за умови інклюзивного навчання.....	73
Сінченко В. М., Коренева Ю. П.	Майндфулнес-практики як засіб збереження психоемоційної стійкості у волонтерській діяльності в умовах воєнного часу	75
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Вплив професійного іміджу на ефективність консультативної діяльності психолога	77
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Імідж психолога як чинник успішної професійної реалізації	79

Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти.....	81
Тур О. В.	Управління інклюзією у закладах вищої освіти: стратегії формування інклюзивної культури та їх вплив на результативність закладу освіти.....	82
Чугуєва І. Є., Мачечук Н. В.	Психологічні чинники соціальної реінтеграції учасників бойових дій	84
Яблонський А. І., Савицький О. В.	Теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців.....	86

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Бєляков Д.	Імператорський Новоросійський університет – метеорологічна перлина Північного Причорномор'я.....	89
Галєєва М.	Психологічна допомога сім'ям загиблих воїнів.....	91
Гей С. П.	Грецькі топоніми Північного Причорномор'я: історико-лінгвістичний аспект	92
Гранченко М. В., Хрящевська Л. М.	Відкриття перших закладів освіти в Одесі (1794–1830-ті рр.)	95
Коваль Г. П., Ляшенко І. О.	Висвітлення моментів життя караїмів Одеси на сторінках газети «Одесские Новости» в кінці XIX – на початку XX ст.	96
Костирко Т. М.	Штучний інтелект як інструмент збереження культурної спадщини університетів.....	97
Нефьодов Д.	Освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних вітчизняних закладах освіти	99
Рижева Н., Довбня В.	Пам'яткоохоронна діяльність на території Миколаївської області (2000–2019 рр.).....	101
Рижева Н., Михайлов М.	Культурні взаємовпливи у декоративному оздобленні піхов мечів Київської Русі	102
Семешин Е.	До біографії Валерії Містюк: Уродженка Миколаєва в історії радянської психології.....	104
Сергієва Ю. С., Матвієнко Л. В.	Експерименти на Засільському цукровому заводі: історичний екскурс.....	105
Тернович Б. П.	Голокост на Миколаївщині.....	106
Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти: теоретичний аналіз	107
Філенко А., Нефьодов Д.	Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р.	108
Фьольдварі Шандор.	Український газ під Чорним морем і перспективи турецьких інвестицій	111
Шевченко А.	Становлення землеробства у Буджаку на початку XIX ст.	112
Шевчук В.	Український націонал-комунізм 1918–1921 рр.: історіографічний та джерелознавчий аналіз	114

ДИЗАЙН

Данильченко Н. В., Гавловська Д. А.	Сучасні концепції в проектуванні дизайну плавучих будинків	116
Матійко Н. О., Бєлосвіт Я. О.	Управління дизайном в епоху цифрових технологій: синергія комп'ютерної графіки та креативних процесів.....	118
Матійко О. В., Обухова В. О.	Сучасні текстильні матеріали в інтер'єрних макетах: імітація оббивки і декоративних елементів.....	119
Портнов Д., Атанова Є.	Значення академічного рисунка у формуванні конструктивного мислення майбутніх дизайнерів.....	121

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ**Вакуліна Л. М., Лагерний Д. І.**

Фізичне виховання як компонента патріотичного формування молоді 123

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ**Бобіна О. В.** Як працює Гуманітарний інститут на четвертий рік Великої війни 126**Валуєва Ю. А., Чурсіна А. О., Шаповалова І. В.**

Розвиток освіти південної України у XIX–XX ст. 130

Васильєва В. В., Лукашик В. І., Шаповалова І. В.

Війна і психічне здоров'я українців в умовах воєнного стану 132

Волкотрубенко Є. О., Шаповалова І. В.Еволюція портової інфраструктури Миколаївщини
як чинник економічного зростання південного регіону 135**Запесочний Н. О., Шаповалова І. В.**Розвиток суднобудівної промисловості Миколаївщини:
історичний вимір та сучасні перспективи 136**Залізко А. С., Шаповалова І. В.**Формування багатонаціонального культурного середовища
Північного Причорномор'я (кінець XVIII ст. – XIX ст.) 138**Корольова Т. М., Кравчук О. Ю.**Психологічні чинники медіаграмотності як елемент соціальної
компетентності індивіда 140**Михальченко Н. В., Молчанова О. М.**Готовність майбутніх вчителів початкових класів
до організації навчальної діяльності молодших школярів 141**Моїсеєнков А. В., Шаповалова І. В.** Особливості соціально-економічного життя

Північного Причорномор'я у період 1917–1921 рр. 144

Надточій І. В.Взаємодія медицини та освіти у реалізації програм раннього
втручання у розвиток дитини 146

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ 154

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ 155

Наукове видання

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Редколегія не завжди поділяє погляд авторів статей.
За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.

Формат 60×84¹/8. Ум. друк. арк. 18,1. Тираж 100 пр. Зам. № 3012-1.

Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В.
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво МК № 11 від 26.01.2007 р.